

Tanner's Hatch en Nederlandse studenten

De bergen hadden dus zijn hart. Maar toen hij twintig was, ontdekte hij Tanner's Hatch, diep verscholen in de loofbossen, in de *woodland hills* van Surrey. De markante bezoekers en verblijvers van Tanner's Hatch noemden het met enige pathos de *last homely house*, wat verwees naar het elvenrijk Rivendel in *The Lord of the Rings*. Maar de bergen hadden altijd Wiens hart gehad, al van kinds af aan.

Ooit toen hij als klein jongetje na München vanuit de auto voor het eerst de Alpen zag opdoemen, kwamen vanuit het niets de tranen in zijn ogen en voelde hij een warmkoudsiddering die achteraf bezien misschien iets metafysisch had. Voor Wien voelden de bergen intuïtief als een wereld waarin de eerste en de laatste 'dingen' van ons leven besloten lagen, de diepste gronden en ultieme lotsgang van ons zijn.

Ze hadden onderweg de schroot van een paar zware ongelukken op de vluchtstrook gezien en daarbij auto's herkend die eerder met dubbele snelheid voorbij geracet waren. Zijn vader zei altijd als ze door zo'n idioten werden ingehaald: 'Och jongens, die komen we dadelijk weer tegen.' Hetgeen dus ook nogal vaak gebeurde. 'Onze Lieve Heer straft,' voegde vader in het voorbij rijden dan nog fijntjes toe. En vervolgens, om zijn oordeel te besluiten: 'Fatjes.' Eén keer slechts, toen ze in het passeren zo iemand met zijn hoedje nog op uit zijn verkreukelde auto zagen gehesen worden, voegde Wiens vader er nog iets aan toe: 'Niks waard, nooit niks meegemaakt, ruimt zichzelf op. Succes.'

Nu Wien voor het eerst over de volle breedte van het voorruitpanorama echte bergen *in der Ferne* aanschouwde, dacht hij letterlijk: 'Als we nu een ongeluk krijgen en ik dood blijf, kunnen ze altijd nog zeggen: *Maar hij had wel de bergen gezien.*' De bergen waren bron, betekenis, bestemming en eeuwigheid. Na een latere traumatische ervaring in 1976 echter, liet hij de ber-

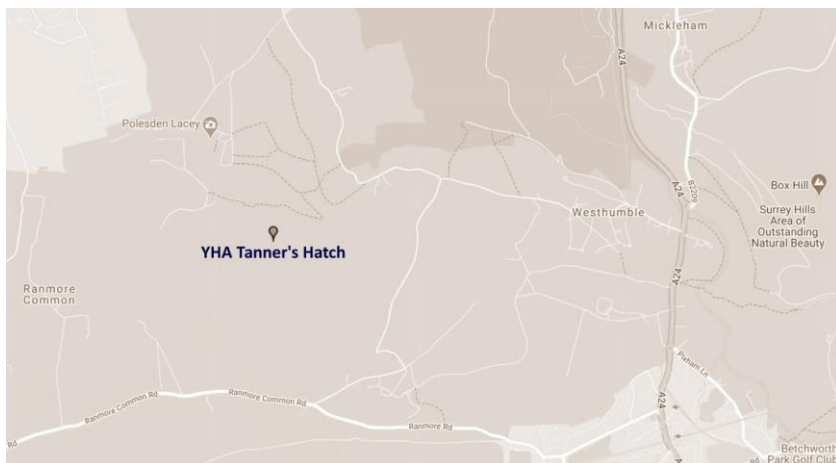
gen gedurende vele vele jaren voor wat ze waren. Hij kon er niks aan doen, maar hij had er niets meer te zoeken. Bron en bestemming waren hem op zeker moment ontnomen.

Zo ging hij in de stabiele warme zomer van 1977 met zijn 15-kilogramrugzak, waarin een lichtgewichttent van 3 kg, wat aluminium keukengerei, een mini-butagasset, het karimatje, de slaapzak en wat kleren, naar Engeland. Hij was twintig en zojuist erin geslaagd met een tekort van 0,1 punt na acht jaar vwo voor zijn eindexamen te zakken. Daar waren verklaringen voor maar die konden hem nu niet meer helpen. Weg wilde hij en een beetje hobbit spelen, of liefst Aragorn, door een stuk of wat *shires* in Engeland te voet te doorkruisen. Dat leek hem een goed idee. Vanuit Dover de overblijfselen van de *Pilgrims Way* richting Canterbury zoeken en goeddeels te volgen, was zijn eerste bedoeling. Hij kende Engeland al behoorlijk goed en was ook van plan geweest Engels te studeren. Maar of dit ooit nog ging gebeuren, werd nu wel een vraag. Het groene landschap, de glooiingen en soms flinke heuvels, de *countryside* met de hegen, schaapsmuurtjes en *turnstiles*, de natuurstenen bouw in dorpjes en buurtschappen in de dalen met altijd minimaal de eeuwenoude kerk, pub en *general store*, de prehistorische restanten in het landschap van grafheuvels, heuvelwallen en -terassen en monolitische steenringen, de toen nog belangstellende gastvrije mensen, de heerlijk robuuste en soms sarcastische humor, dat alles voelde óók als een deel van hemzelf, al waren er geen echte bergen. Niettemin, Engeland moest hem Oostenrijk doen vergeten.

Het graafschap Kent was, zoals men dat noemde, behoorlijk *bumpy*. Het ging continu steil op en af. Vrijwel alle dorpjes lagen in de dalen. Maar soms zo dat het mogelijk was van kerktoren naar kerktoren te lopen, al waren het meestal platte torens in Romaanse stijl. Als Wien rond de middag bovenop een heuvel belandde en in het dal een kerk zag, wist hij dat ernaast de *gene-*

ral store lag waar hij wat proviant kon kopen en er tegenover de pub waar hij voor minder dan een pond een *ploughman's lunch* kon nuttigen en *half a pint of your best bitter*. Maar voor dit laatste moest hij heel af en toe wel zijn paspoort laten zien. 's Avonds had hij de keuze tussen een camping of een jeugdherberg en als geen van beide opties haalbaar was, dan vroeg hij bij een boerderij of hij er zijn shelter bij de beek mocht opzetten.

Vooraf had hij een lidmaatschap van de YHA afgesloten en een kaart met alle campings in Groot Brittannië gekocht. De YHA was de Britse Youth Hostels Association. Hij was van plan binnen een week vooral te voet zoveel mogelijk dwars door het landschap, af en toe liftend of een stukje per bus tot bij een *boarding school* onder aan Boxhill in het groene Surrey te komen. En zo gebeurde het. Een kleine tien kilometer van de desbetreffende kostschool was een jeugdherberg, Tanner's Hatch genaamd. Volgens de beschrijving in de YHA-gids was die wel serieus *remotely situated*, namelijk ruim vijf kilometer van het dichtstbijzijnde dorpje en meer dan drie kilometer van een weg, en was hij *simple grade* qua voorzieningen. Dáár in die *wooded hills* moest hij zijn.

Op de *boarding school* in Mickleham zat een kennisje vanuit Nederland. Dat wil zeggen, haar moeder was een vriendin van Wiens moeder, haar vader was een Engelsman en moest om de drie jaar verhuizen van Madrid naar Abu Dhabi naar Kaapstad naar Buenos Aires enzovoort. Zodoende had het meisje gekozen voor een Engelse kostschool niet al te ver van familie van vaders kant. Het was een lief meisje maar Wien was verre van verliefd, daar was hij sowieso voorlopig nog niet aan toe. Zij vormde simpelweg een reisdoel en hij wilde wel eens zien hoe het leven en de sfeer op zo'n Engelse kostschool was.

Toen twintig jaar later de Harry Potter-boeken en -films uitkwamen, waren die voor Wien een feest der herkenning. Dat waren de *Lord of the Rings*-verfilmingen trouwens evenzeer maar dan meer met betrekking tot zijn eigen schooltijd, waarin 'iedereen' de Tolkien-boeken las. Wiens reeks trektochten door Engeland tijdens zijn adolescentie en jong-volwassenheid zouden hem verder vormen; zijn eigengereidheid misschien, maar eerder zijn mentale onafhankelijkheid, zijn soms wat stille terughoudendheid, maar ook zijn relativerende humor. Hij voelde zich sterker worden met de dag dat hij door het landschap liep, leerde heel goed alleen te zijn met zijn tent en spullen, zocht af en toe gezelschap, bijvoorbeeld tussen de middag in zo'n pub naast de kerk in een willekeurig dorp of gehucht. Ook bij Tanner's Hatch, feitelijk de eerste jeugdherberg waar hij neerstreek, verbleef hij in zijn tent, die hij had opgezet tussen de bomen naast de herberg. Hij zocht aansluiting wanneer hij daar zelf voor koos. Maar de werkelijk bijzondere gezelschappen in en om Tanner's, de gesprekken, discussies, wandelingen (richting pub en terug) maakten dat er op termijn een zekere verbondenheid met Engeland groeide, althans met de mensen en het leven in de welhaast archetypische Engelse countryside. Dat was toen en zou een aantal jaren zo blijven, maar tegen het ein-

de van akelige jaren '80 vervreemde Wien meer en meer van Engeland en de Engelsen.

De personen echter, de types, die Wien in die tijd bij Tanner's Hatch tegen het lijf liep, waren voor hem op dat moment in zijn nog jonge leven van ongekende signatuur. Op het eerste oog zou je ze wellicht gekwalificeerd hebben als bohemiens of verstokte hippies, maar Wien kwam er al snel achter dat het hier veelal om mensen ging die zich juist heel bewust en op authentieke wijze een levensvisie en -stijl hadden eigen gemaakt, en zich soms ook bewust voor een deel van het jaar terugtrokken. Wien vond bohemiens en hippies eerder artificieel in levenshouding en gedragingen dan authentiek. Hoe dan ook leefde je, als je wat langer in Tanner's Hatch verbleef, relatief dicht bij de natuur; niet alleen vanwege de ligging aan de rand van een enorm loofbos met vooral veel eeuwenoude beuken, maar ook vanwege de beperkte voorzieningen. Er was geen elektrische verlichting. 's Avonds werden de gaslampjes ontstoken. Op de gescheiden slaapvertrekken waren weliswaar enkele wastafels en er waren twee douches, maar om te beginnen was er geen warm water, behalve via een geiser in de keuken, en de douches waren in het bijgebouwtje, *the annex*, ongebracht. Als je niet veel gewend was, ging je voor je gevoel terug naar de oertijd. Wien had er geen moeite mee zich koud te wassen of douchen, zelfs niet met Kerst. Even doorbijten, wende vanzelf. Als hij langer verbleef, ging hij op vrijdag of zaterdag niettemin naar het badhuis in het wat grotere plaatsje Dorking. De regulars van Tanner's mocht je in het algemeen als natuurmensen karakteriseren. Maar deze sobere staat van de herberg zou hem enkele jaren later wèl de gelegenheid geven voor een geweldige grap, in zijn eigen beleving.

Nóg veel later, na de entree van het internet en Google in ons leven, in de jaren 2000, keerde hij nog wel eens virtueel terug naar die zo buitengewone plek. De vaste types aldaar uit zijn

tijd waren inmiddels dood of schuimden er niet meer rond, maar uit de forums bleek dat zij ook voor anderen van welhaast mythische proporties waren geweest. Waar waren ze ooit vandaan gekomen? Wie had deze gasten zo op die manier naar wesen en verschijning geboetseerd? Wie was de maker geweest van de merktekens en soms brandmerken, die ze meedroegen maar welke je pas zag als je wat meer tot hen doordrong, of beter: als ze je vertrouwden? Wie had zijn handtekening met zachte hand gekerfd in deze menselijke kunstwerken?

Mogelijk was een van de jongste van de 'kunstwerken' de meest bizarre, of zelfs een van de meest tragische. Hij werd Jewish John genoemd, maar hij heette Jon Tarsche. Toen Wien er voor het eerst kwam, was Jon begin dertig. Hij zat òf op het bankje voor de herberg met Old Albert shaggies te roken, of 's avonds hetzelfde binnen in de *common room*. Of hij was wat aan het schilderen aan de *cycle shed* of *the annex*. Met enige regelmaat verkeerde hij in intens gesprek en dan ging het vaak over de *Lord of the Rings* of de trilogie *Dune*. Hij had zwart lang ongekamd haar – trouwens niemand had toen een kam - en uiteraard donkere priemende doch soms ook schichtige ogen. De jeugdherberg sloot altijd tussen elf uur 's ochtends en drie uur 's middags. Dan toog Jon al dan niet samen met Old Albert te voet naar de 'Royal Oak' in het dorp. Alcohol was verboden in en om Tanner's Hatch en op mooie avonden werd die gang richting pub wel eens een tweede keer gemaakt, echter niet meer door Old Albert. Op andere avonden zat Jon te lezen of zeer geconcentreerd met een kalligrafeerpen in een bloknote te schrijven. Dat zag er al op respectabele afstand indrukwekkend uit, vooral waarschijnlijk omdat je dergelijke verfijndheid en toewijding niet associeerde met zo'n voor het oog rauw nogal onguur sujet. Aanvankelijk durfde Wien Jon niet te vragen naar zijn bezigheid maar na een paar dagen toch wel. Hij schoof aan

en zag het werkelijk zeer kunstige resultaat in gotisch handschrift.

‘Beautiful,’ zei Wien bewonderend.

‘You think so?’

‘Yeah, sure. I wouldn’t be able to do it.’

‘Oh, that’s bad then. You must suffer from terrible obstipations!’ En hij begon hard te lachen.

Wien begreep het niet en keek hem verloren aan. Daarop moest Jon nog harder lachen. ‘Read it,’ zei hij. ‘Then you’ll understand your own words.’

*Big brown turd upon the floor
Still yet I can squeeze out more
Big brown turd which people hate
Now I’ve had you I feel great.*

Wien moest het tweemaal met alle aandacht lezen, niet alleen vanwege de gotische letters maar de enorme discrepantie tussen de bedoelde schoonheid van het schrift en de inhoud van de paar regels tekst vereiste enige schakelinspanning. Hij keek wat bedremmeld voor zich uit.

‘Still beautiful?’ vroeg Jon, nog steeds schaterend.

‘Yes, beautiful calligraphy,’ herpakte hij zich een beetje. ‘But you seem to have a curious preoccupation,’ voegde hij toe.

Dat antwoord leek Jon wel te bevallen. ‘It’s what life essentially is about,’ zei hij. ‘If that is shit, life will be shit.’

Wien zag Jons naam op de bloknote staan: Jon zonder h. Dat was op zich vreemd want iedereen sprak hem aan met John. Dus vroeg hij waar die naam Jon vandaan kwam. Hij stond even niet stil bij Jons joodse achtergrond, op grond waarvan hij voluit waarschijnlijk Jonathan heette.

‘Did you leave out the *h* by yourself?’ vroeg hij aan Jon.

‘Ah,’ antwoordde Jon met een serieus gezicht. ‘How smart of you to notice. You know, it’s like this: John is the most common

name in the English language. And do you know what is the most common place in an English house?’

Wien dacht alert te zijn. ‘The loo,’ antwoordde hij.

‘Right! Right you are,’ riep Jon. Hij scheen er lol in te krijgen. ‘And do you happen to know what that place is commonly called?’ vervolgde hij.

‘Haven’t got a clue.’

‘No? To be sure, you haven’t. Well, I’ll tell you straight away. What you nicely call the *loo*, everybody in Britain calls the *John’s*. The most common name for the most common place. Everybody pisses and vomits and shits on John in the John’s. So now you will understand why I skipped the *h*. Right?’

Dit soort educatieve gesprekken waren prima entertainment voor de anderen in de ‘huiskamer’ van de herberg. Graham, de *warden*, volgde ze met aandacht. Old Albert zat dan ietwat voorover gebogen, trok af en toe aan zijn shaggy, maar zijn plezier liet zich aflezen aan zijn gezicht naarmate de clou naderde. Wien zelf had gaandeweg steeds beter in de gaten wanneer iemand als Jon een grap begon op te bouwen en speelde het spel dan quasi onnozel mee.

Maar Jewish Jon had minimaal nóg een preoccupatie, en die was toch iets duisterder van aard: geweren en pistolen. Hij had in twee oorlogen, de Zesdaagse van 1967 en de Oktoberoorlog van 1973, voor Israel gediend. Daarna was hij scherpschutter voor luchtvaartmaatschappij El Al geworden. In het voorjaar en de zomer trok hij zich terug in Tanner’s en had behoudens af en toe trainingen in London geen verplichtingen, zolang er zich geen calamiteiten voordeden en hij onmiddellijk zou worden opgeroepen. Wien had op Tanner’s geen geweren of pistolen gezien maar vermoedde dat Jewish Jon iets dergelijks, een pistool of zo, in zijn tent bij zich had, wat hij ook wel eens suggereerde. Het werd Wien duidelijk dat de man heel wat had gezien en meegemaakt in die oorlogen. Hij scheen er slechts zel-

den iets over kwijt te willen, maar dat hij er een paar aparte dingen van had overgehouden, leek Wien niet denkbeeldig. Er ging een verhaal dat hij enkele jaren eerder in een pub, nadat hij danig was uitgedaagd en getart door een andere gast, zijn pistool had getrokken en de man vanaf de overzijde van de bar bijna nonchalant met een rubberkogel precies tussen de ogen – *right between the eyes* – had geraakt, waarna op de plek een blauwe plek als een tennisbal ontstond. Hij beschikte niettemin uiteraard over een wapenlicentie. Het voorval werd misschien niet in der minne geschikt maar toch wel in verder stilzwijgen.

Wien kwam een paar achtereenvolgende jaren een paar keer per jaar op Tanner's, ook met Kerst, en raakte vertrouwd met Jon, zoals overigens ook met anderen daar. Jon bezocht Wien zelfs in 1978 in Nederland. In ieder geval, ondanks zijn 'excentrieke' voorkomen of inslag werd hij bijvoorbeeld altijd met joviale egards verwelkomd in de Royal Oak in Great Bookham, en niet alleen vanwege zijn *spendings*. Wien zag hoe de locals Jon groetten en hoe hij dan direct een open en toegankelijke vent werd. Met Kevin, de boswachter, de *gamekeeper*, had hij duidelijk een sterke band. Zij zochten ogenblikkelijk elkaars gezelschap en raakten hevig aan de praat. Wien herinnerde zich later een gesprek, waarschijnlijk al in die eerste zomer van 1977, dat over vossen in de omgeving ging en over *rabies*. Hun stemmen dempten. 'Oh yes,' mengde Wien zich enthousiast in het gesprek, 'I only came across one near Tanner's early last morning. It didn't go away and seemed quite unstable, or something.' Hij had inderdaad 's ochtends vroeg om een uur of zes een stukje van zijn tent af een dolende slingerende vos gezien, die er ook niet al te best uitzag, alsof hij geplukt was, en waarmee duidelijk iets aan de hand leek. Kevin keek hem als gestoken fel aan. 'Quiet down!' beval hij Wien sissend. 'Listen carefully,' vervolgde hij fluisterend. 'I'll tell you and don't tell anybody else: We've just begun gassing them. To be sure, it's rabies. And to

warn you again, don't you dare tell anybody in this country and keep away from the beast.'

In Europa heerste in die tijd hondsdolheid maar Engeland ging er prat op dat ze dat buiten het eiland hadden weten te houden. Bij Calais en Oostende stopte alles wat Engeland niet goed uitkwam. Sowieso, mocht je in die tijd met je gezin en hond naar Engeland hebben willen verhuizen, moest je hondje een half jaar in quarantaine. Bij de douane in Dover, Sheerness of Harwich hingen grote waarschuwingsposters met: KEEP YOUR PETS AT HOME! Opdat je het niet waagde de cavia mee te smokkelen. Wien vond de posters er altijd akelig en vijandig uitzien.

Old Albert kwam al voorbij. Hij was in de zeventig, mager, lang maar krimpand en krom, had heel lang wit haar, achteraf bezien als een Gandalf-avant-le-film, en een verdraagde gang *like an ancient indian* – en op de weg terug van de Royal Oak was zijn gang nóg wat meer *ancient*. Ook Albert sliep, ondanks zijn leeftijd, bij temperaturen boven nul graden in een shelter naast de herberg, niet in de laatste plaats omdat het in een eigen tent half tarief was. Als de temperatuur duidelijk richting vriespunt ging, kwam hij de herberg in. 'I'm stiff enough, as it is,' mompelde hij dan. 'Wouldn't aspire to turn stiff frozen.' Wien kwam er nooit helemaal achter hoe Alberts leven eruit had gezien maar hij scheen al meer dan tien jaar op Tanner's te zijn, na de dood van zijn vrouw. Hij had zijn leven lang in Croydon, Zuid-London gewoond.

Een zekere Biky Bill behoorde eveneens tot de *regulars*, een pensionado die alles met en op de fiets deed en alle jeugdherbergen in de Engelse buitengebieden bestreek. Hij zag uit als een gezonde kabouter en rook op wonderbaarlijke wijze naar een *blend* van bos, dauw en knoflook. Hij had de slaapzaal meestal voor zichzelf. Verhalen had hij niettemin genoeg, en

ook hij wist veel van de natuur. Zijn literair referentiekader ging richting Orwell, Huxley, Thomas Hardy en D.H. Lawrence. Oh, en zeker ook Joseph Conrad.

Kevin, de *gamekeeper*, kwam dagelijks buurten. En ook een alternatief levend maar erg sportief stel dat in een vergelijkbare cottage een kilometer verderop woonde. En Sevenoaks, een laat-twintiger die vaak een T-shirt droeg met de plaatsnaam Sevenoaks en woonde in het gehucht Mickleham 10 kilometer oostwaarts. Hij kwam in de zomer stookhout kappen voor de winter en bleef dan meestal hangen 's avonds. Fiona, Fi genaamd, van een paar dorpen verder wipte op willekeurige momenten aan. Hoewel alle gasten dagelijks van Graham, de beheerder, *duties*, dat wil zeggen opruim- en poetsklusjes, opgedragen kregen om die vóór elf uur in de ochtend te hebben uitgevoerd, vond Fi in de middag altijd nog allerlei opknapkarweijtjes. 'She comes and goes,' zei Graham. Ze zette haar autootje op een veldje aan Ranmore Common, de ingang van het bos richting Tanner's. Vandaaruit was het nog drie kilometer lopen. Als ze in de avond vertrok moest ze nog dat hele stuk door het bos, meestal in het donker. Maar, voor de duidelijkheid, Fi was groot, krachtig, volumineus en voluptueus. Ter indicatie, Wien schatte dat zij tweemaal zijn omvang en zodoende viermaal zijn gewicht had. Dus mocht zij ooit een poging hebben gewaagd op hem te gaan zitten, dan had ik dit relaas als schrijver niet ter beschikking gehad. Dat had ze dus niet. Wien vermoedde dat ze hem gespaard had. Daarentegen had hij een sterk vermoeden en eigenlijk gereede aanwijzingen dat zij wel eens hier en daar een tentje van een van de *regulars* aandeed, waarbij leeftijd of aantrekkelijkheid kennelijk geen voorkeurscriteria vormden. Als Wien rond half elf 's avonds naar de tent liep, stond er altijd wanneer Fi *around* was één van de andere shelters serieus bol. 'Fee Fi, fo, fum,' zoemde en gonsde het op dergelijke avonden rond Tanner's. Dat was genoeg voor heimelijke lol. Niemand

hoefde de spreuk af te maken, die was meer dan bekend uit ieders jeugd: *Fee Fi fo fum, I smell the blood of an Englishman*. Dat was het waarschijnlijk wat Wien betreft: *the blood* van een *Dutchman* had echter (gelukkig) niet de juiste reuk voor het reusachtig wezen. Onnodig overigens te melden dat er op dergelijke avonden wel eens per ongeluk spontane variaties op de kinderspreuk oppopten. Zoiets als: 'Fee Fi fo fum, I smell a hell lot of ... you name it'.

En dan, niet te vergeten, was er de boss himself. Graham, de *warden*, was geenszins minder markant dan zijn meest vaste gasten. Toen Wien voor het eerst op Tanner's kwam, verstond hij de eerste paar dagen werkelijk geen woord van wat Graham allemaal in een merkwaardig soort Engels ratelde. Op zeker moment werd het Wien te gortig en zei hij: 'Can you also speak English?' Het was in de *common room*, waar toevallig ook in de verre hoek de *reception desk* gevestigd was, die tegelijk dienst deed als de *grocery counter* voor ontbijtbenodigdheden als weetabix, baked beans, eggs en pints of milk. En toevallig stond Graham altijd als hij er was achter die desk alias counter. En

toevallig zaten in die common room enkele van voornoemde regulars, die het even allemaal hadden aangezien en aangehoord maar na Wiens wanhopig verzoek om een beetje normaal Engels een lachstuip kregen. Dat brak wel meteen het ijs.

In de Engelse taalwetenschap bestaat het begrip *redundancy*. Dat betekent letterlijk overbodigheid, overtolligheid. Nu heeft taalwetenschap de nodige onderafdelingen: syntaxis, de bouw van zinnen; semantiek, alles over de betekenisgeving aan woorden; fonetiek, alles over hoe je woorden uitspreekt; fonologie, over de functie van verschillende spraakklanken, en bijvoorbeeld over de vraag of je wel alles moet uitspreken om jezelf begrijpelijk te houden. En dit laatste heeft te maken met *redundancy*, wat trouwens in elke taal of sub-taal voorkomt, niet uitsluitend in het Engels. Dus eerst een voorbeeld uit het Brabants. Autochtone Brabanders hebben de gewoonte de eind-t van korte éénlettergreepwoorden weg te laten. Zoiets ontstaat en groeit in het taalgebruik eigenlijk vanuit gemak want het blokkeert onder elkaar het verstaan en begrijpen geenszins. De willekeurig zin 'Wat zeg je daar? Dat dit niet waar is?' wordt in het Brabants: *Wa zedde ge dao? Da di nie* waar is?

Dus terug naar Graham, de warden van Tanner's Hatch. Hij begon op een avond vanachter zijn counter te vertellen over een bijna-ongeluk van een automobilist en een fietser, dat hij 's middags had gezien. Het was in die tijd in Engeland toch al bijna een zelfmoordpoging om met de fiets de weg op te gaan, niet alleen omdat er zeker in het buitengebied nauwelijks fietspaden waren op die kronkelende, glooiende haagweggetjes, maar daarbij waren de voorrangsregels niet eenduidig. Links had niet automatisch voorrang en op rotondes was het al helemaal God zegene de reiziger. Grahams sympathie was vanzelfsprekend met de fietser. Deze was al op de rotonde toen een automobilist van links voorrang nam en de remmende en uitwijkende fietser nog net héél licht schampte. De voortvarende automobilist stop-

te met name omdat hij dacht schade te hebben aan zijn blinkende bolide, welke nihil bleek te zijn, waarop hij wilde doorrijden. De fietser had erbij staan te hyperventileren en er was een behoorlijke oploop ontstaan. Grahams verontwaardiging groeide met elk woord dat hij aan het voorval besteedde, wat zijn verstaanbaarheid er voor Wien niet beter op maakte. Graham was geboren en opgegroeid in East-Anglia. Daar werden in het dialect niet alleen de eind-t en -d weggelaten maar net zoals in het Vlaams de begin-h ook. Op de climax van Grahams relaas brak Old Albert droog in met de opmerking: 'So I understand nothing had actually happened.' Waarop Graham de voor Wien compleet verbluffende uitspraak deed: 'Bu..,' en hij stak erbij zijn vinger op, 'Bu ee co æ i im! Ee co æ i im!'

'Absolutely,' zei Biky Bill.

'Sure,' bromde Jon en las verder in zijn boek.

Toen Graham even naar buiten was, vroeg Wien aan Bill wat hij nu eigenlijk had gezegd. 'Haha,' zei Bill, 'I saw your bewildered look. It's East-Anglian for *He could have hit him.*'

'Oh, was that all? It sounded so impressive.'

'Then the sound counterbalanced the silly near-accident. Much ado about nothing.'

Toch, in weerwil van Wiens aanvankelijke communicatieproblemen met Graham, werden zij goede vrienden. Hij hielp hier en daar mee met klusjes en Graham van de andere kant toonde allengs meer interesse in Wiens achtergrond. De toon ervan leek zowel vriendschappelijk als vaderlijk.

Daarbij, Wien liep thuis 20 km per dag hard. Graham echter was een ultraloper. Het was de tijd dat ultralopen een soort trend of zelfs levensvisie werd. 's Ochtends om elf uur, als Graham de deur van de hostel tot drie uur 's middags sloot, begon hij aan zijn dagelijkse training van zo'n 30 tot 35 kilometer door Surreys bosrijke heuvelende landschap. Daarna at hij thuis wat,

rustte even en kwam weer naar Tanner's. Daar bleef hij tot een uur of zeven om thuis te gaan eten. In het hoogseizoen kwam hij 's avonds terug.

Hij was een tenger tanig, bijna onooglijk mannetje met mooie lange beenspieren en met een priemende en toch warme uitstraling. Als er gekookt werd in de herbergkeuken, liep hij altijd in en uit, roepend: 'You all eat far too much, especially those bloody continentals!' Daarmee doelde hij op de niet-Engelsen van het Europese vasteland. Voor het gemak zag hij dan de soms toch behoorlijk zwaarlijvige Britten over het hoofd. Ondertussen ook, schuimde hij altijd langs de braadpannen op het vuur en pikte steeds razend handig er wat uit. Wien had hem eens een tik op de vingers gegeven toen hij muschrooms en spekjes aan het braden was en Graham al bijna de helft had weggepikt. De man had natuurlijk vaak gierhonger na zijn dagelijkse bosloperij. Daar kon Wien zich wel wat bij voorstellen.

In de loop van zijn bezoeken aan Tanner's ging hij steeds meer met Graham mee lopen. Hij was gewend een stuk sneller te lopen maar dolf in het begin toch regelmatig het onderspit tegen Grahams 'stamina', vooral als ze tegen het einde de eindeloos lange Leith Hill nog namen.

Graham woonde met zijn vrouw en pleegzoon, die hij vanuit het Engelse jeugddetentiecentrum Borstal had opgenomen, in een met Tanner's vergelijkbare cottage een kilometer verder in het bos. Soms liepen zijn vrouw of zijn zoon en de hond Ted rond bij Tanner's. Je zag dat de hond volledig op de zoon, toen een jaar of twaalf, gericht was en zoon volledig op Graham. De vrouw was de vriendelijkheid en goedheid zelve, sprak mensen rechtstreeks met zachte stem aan en hielp Graham met wat resterend onderhoud. Meestal gaf ze het sanitair een grondige beurt. Toen Wien, na de intrede van het internettijdperk meer dan twintig jaar na zijn Tanners-tijd nog eens probeerde Graham te googlen, zag hij dat Graham nu liefdadigheidswerk in Leatherhead deed met moeilijk opvoedbare jongeren. Aan het einde van zijn verblijf op Tanner's die eerste zomer nodigde Graham hem uit ook met Kerst te komen. Dan was er jaarlijks een besloten club van zo'n twintig vaste gasten. Er zouden ook enkele Nederlanders zijn.

Gedurende die week vertelde Rik uit Tilburg aan Wien dat Graham feitelijk van adel was. Zijn vader, Lord Peddie, had op dat moment nog zitting in de House of Lords. Ofschoon kennelijk Grahams vader bekend stond als een betrouwbaar kundig politicus en bestuurder, die nota bene als Lord voor de Labour Party in de Eerste Kamer zitting had, scheen Graham toch met zijn achterban gebroken te hebben. Zijn linkse oriëntatie ging mogelijk nog iets verder dan die van zijn vader of een Labour Party, hij was namelijk een overtuigd communist. Dat bestond toen nog. Wien sprak nooit met wie dan ook over politiek. In

zijn relatie tot Graham hielp dat ongetwijfeld. Er waren genoeg andere onderwerpen van gesprek.

Soms ook had Wien het idee dat Graham zo op avonden als hij daar in de hoek van de common room op afstand het geheel ogenschijnlijk zijdelings observeerde, de gesprekken volgde en er zich af en toe in mengde, dat hij dan dwars door hem heen keek. Als Wien het bemerkte en terugkeek, verscheen er altijd een beminnelijke vaderlijke trek op zijn gezicht, of een blik van verstandhouding. Ook Rik uit Tilburg kwam in die jaren, net als Jewish Jon, een paar keer bij Wien in Wageningen en later in Limburg op bezoek. Hij vertelde hem op een avond na een paar speciaalbiertjes iets wat Graham hem had toevertrouwd over Wien en kon het letterlijk reciteren. Dus dit keer in verstaanbaar of leesbaar Engels: 'I wouldn't mind having him as a kind of son for some time,' had Graham dus tegen Rik gezegd. 'He's in need of mental caring. You won't notice during the daily routine, he keeps his back straight, but I've never seen any young man as genuinely lonely as this one.' Wien voelde toch even een schokje, want hij dacht wel te weten wat Graham zag of aanvoelde. Het was echter een non-issue voor hem, tenminste dat had hij ervan gemaakt.

'In dat geval,' reageerde hij naar Rik, 'is het nu tijd voor another Gulpener Dort.'

Maar, beste lezers, nu ga ik langzaam toch maar beginnen aan het deel waarom ik dit hoofdstuk heb ingelast. Het zal korter zijn dan het voorgaande deel maar zelfs dáárin heb ik me tot het uiterste beperkt. Het navolgende kon niet zonder een relatief beknopte introductie van het fenomeen Tanner's Hatch. Maar het bonte palet van de *regular*-types aldaar, zoals me dat door Wien Berger is overgedragen, zou eindeloos meer schilderschakeringen mogelijk maken.

Wien ging een paar jaar na zijn eerste verblijf in de herberg Engels en Nederlands studeren aan een nieuw opgerichte lerarenopleiding in het verre zuiden van het land, uiteraard deels geïnspireerd door zijn in de tussentijd vele malen herhaalde 'exploits' naar Tanner's en door reeds aangestipte literaire verhalen. Ook Elda nam hij een paar keer mee overzee, zelfs een keer helemaal naar het Lake District en een andere keer naar Dorset, het Thomas Hardy-rijk Wessex. Ja, zij genoot intens van het Engeland van destijds.

Gaandeweg het eerste studiejaars diende zich een vanzelfsprekendheid aan, namelijk dat er naar Engeland moest worden gegaan. Maar al snel bleek dat behalve de studenten ook de docenten nieuw waren en dat zij wat dat betreft toch nog niet zoveel hadden kunnen 'meepikken' van hun vorige banen, veelal op middelbare scholen. Ja, in London wisten ze wel de weg. Maar nu moest er iets gezocht worden in het 'echte' Engeland. Tijdens colleges, reeds vanaf januari, begonnen docenten te vragen wie er vaker naar Engeland was geweest. Tot Wiens enorme verbijstering was niemand van zijn groep van ongeveer vijftientwintig studenten ooit naar Engeland geweest, uitgezonderd eenmaal het verplichte schoolreisje naar...London. 'Hoe kan dat!?' vroeg hij letterlijk hardop in de groep. 'Je bent nog nooit in Engeland geweest – ja, London tel ik niet mee – en je gaat Engels studeren?' Maar goed, dit gegeven sloot wel nauw aan bij het feit dat verreweg de meeste studenten op de lerarenopleiding zaten omdat die dicht bij huis was. Er begon iets in Wien te broeden en te broeien.

'Weet jij dan iets?' vroeg docent Ab aan Wien. Waarop hij het antwoord al wist. Want ja, Wien wist wel iets.

'Nou en of! Ik ben er net nog met Kerst geweest.'

'Oh, laat maar eens horen.'

'Het is een jeugdherberg aan de rand van een vallei midden in een groot beukenbosgebied. In de middle of nowhere.' Oei,

hij schrok van zichzelf. Nu had hij in zijn enthousiasme zijn mond voorbij gepraat. Dat werd herstelwerk. 'Ik bedoel, zo is de beleving. Je bent midden in de natuur en toch overal dichtbij.'

'Nou, ga verder,' zei Ab. 'Hoe ver van het station, hoe ver van de weg? Kun je er met een bus komen? Is er een stad of een wat groter dorp?'

'Als je met de trein wil, is het vanaf Waterloo Station een stoptrein van drie kwartier tot West-Humble Boxhill Station. Vandaar is het twee kilometer lopen. Met de bus kun je op Ranmore Common uitstappen en is het nog een kilometer lopen, vals plat naar beneden. Dus goed te doen.'

'Door het bos, als ik het goed begrijp,' onderbrak Ab.

'Ja, gewoon een mooi breed pad.'

'En plaatsen of steden in de omgeving?'

'Aan de zuidkant is Dorking, een gezellig plaatsje van tien tot vijftienduizend inwoners. Aan de noordkant ligt Great Bookham. Dat zal een vijfduizend inwoners hebben. En er ligt een supergezellige pub. Maar dan moet je wel in de public bar zijn, rechts, en niet links in de lounche bar.'

'Leg uit, Wien.'

'De public bar is van oudsher voor het gewone volk en daar kun je met iedereen ouwehoeren en de lounche bar is van oudsher voor de witteboorden, de clichémannetjes en -dametjes, de *upstarts*.'

'Dat is een hele mond vol.'

'Nou en of, die praten ook alsof ze de mond vol hebben. Daar ligt van die rode kitsch-pluche op de vloer.'

'Haha. Daar kom jij dus niet, als ik het goed begrijp.'

'Ik heb zo m'n voorkeuren.'

'Maar behalve naar het café gaan, is er daar genoeg te doen voor een zinvol weekprogramma?'

‘Dat denk ik zeker. Ik ken een prachtige *boarding school* in de buurt. Daar kunnen we vast een halve of hele dag op bezoek. De wekelijks veemarkt in Dorking is interessant, het plaatsje zelf ook. We kunnen een dagtocht maken in de Mole Valley en rond Boxhill, die trouwens volgens mij ook nog voorkomt in *Pride and Prejudice* van Jane Austen. Poeh, even denken. Oh ja, natuurlijk, aan de overkant van het dal ligt Polesden Lacey. Dat kunt je net vanuit Tanner’s zien liggen.’

‘Tanner’s is de jeugdherberg?’

‘Ja, Tanner’s Hatch.’

‘En wat is dat Pols...?’

‘Polesden Lacey. Dat is een groot landhuis uit de zeventiende of achttiende eeuw. Volgens mij in bezit van de National Trust. Maar dat kun je bezoeken. Er zouden zich heel wat royals hebben geamuseerd. Oh wacht. Ik weet nog een paar dingen. We kunnen een dag naar London, naar het Cecil Sharp House in Regent’s Street. Daar is alls te vinden over de geschiedenis van de Britse folk muziek. En ik durf te stellen dat de moderne popmuziek daar voor een groot deel vandaan komt.’

‘Nou, dat lijkt me zeker wel interessant,’ zei Ab. ‘Is dat te bereiken?’

‘Ja, makkelijk. Niet meer dan een uurtje met de trein.’

‘Ik vind het idee van een jeugdherberg verdacht veel lijken op de scouting,’ bracht Martien Linders in.

‘Oh nee, helemaal niet!’ riep Wien uit. ‘Dat is in Nederland misschien zo met jeugdherbergen maar in Engeland totaal niet. Er komen zelfs eerder volwassenen dan jongeren. Het zijn bijna altijd iets van gerestaureerde historische gebouwen of gebouwtjes op ludieke plekken in een stad, aan de rand van een dorp of in de *country*. Tanner’s was bijvoorbeeld ooit, ver voor de oorlog, een leerlooiershuisje. Nee juist volwassenen weten dit soort gelegenheden te vinden en te waarderen. Geen hotel, geen pension, maar gewoon een gezellige mooie en meestal ook rustige

plek waar je op jezelf kunt zijn, maar ook anderen ontmoeten, je eigen potje koken en wat kunt aanklooien. En natuurlijk stukken goedkoper!’

‘Weet je wat,’ besloot Ab voor het moment, ‘zet maar eens wat informatie op een rij en geef mij maar alvast naam en adres, dan ga ik ook eens zoeken.’

‘OK.’

‘Oh, en zijn jullie het daarmee eens?’ vroeg hij aan de rest van de groep. Daar kwam in ieder geval niet uit dat ze pertinent tegen waren. Ze vonden het op dat moment waarschijnlijk allemaal best, want zelf hadden ze toch geen enkel idee.

Overigens, ik roep vooral bij de mogelijk iets jongere lezers in herinnering dat iets opzoeken in die tijd bepaald nog niet zo eenvoudig was. Als je de intrede van het internet in de samenleving als het jaar 0 neemt, dan was dit van ver voor de jaartelling, of anders gezegd: het begin van de digitalisering en het dataïsme. Je moest het hier bijvoorbeeld doen met het aanschrijven van de YHA voor een gids, het verkrijgen van landkaarten bij de ANWB of zo nodig de British Council, het bellen of schrijven naar het Cecil Sharp House of de boarding school in Mickleham. Verificaties waren moeilijk en *reviews* in de vorm van die belachelijke sterretjes bestonden gelukkig nog niet. Dus het kwam op zeker moment neer op inschatten, een keuze maken, eropaf gaan en zelf ervaren.

Maar Wien beschikte inmiddels natuurlijk over een YHA-gids, kaarten en andere brochures, én eigen ervaringen! Die laatste kon hij goed gebruiken om selectief te kijken wat hij wel en niet aan informatie aan zijn geachte collega-studenten zou verstrekken. Zodoende had hij een maandje later een mooie brochure gemaakt op A5-formaat en nietjes in de rug. Ook zo iets, beste lezers, ging middels de typemachine, wrijfletters voor koppen, letterlijk knippen en plakken, vergroten of verkleinen met het kopieerapparaat, weer knippen en plakken, lijnen trek-

ken langs de geodriehoek enzovoort. Maar waarschijnlijk heb ik dat eerder al eens willen duidelijk maken.

Wiens brochure omtrent Tanner's Hatch en mogelijk vertier gedurende een week bevatte om te beginnen een kopie van de Tanner's-bladzijde uit de YHA-gids met een fotootje en beschrijving. Maar hij had verstandigerwijs met tipp-ex een paar frases weggepoetst: *no hot water* en *no electricity*. De locatieaanduiding *remotely situated* had hij laten staan, maar *Nearest road 2 mls* toch maar weggepoetst. Verder had hij foto's en informatie van het Cecil Sharp House, de kostschool in Mickleham, van het stadje Dorking opgenomen; van *pub signs*, van verschillende eeuwenoude *parish churches* en de betekenis van nog oudere taxusbomen (*yew trees*) bij de kerkjes, de zogeheten *lychgates* bij kerkhoven, *market crosses*, oude woonhofjes (*almshouses*) in de omgeving, het landschap, prehistorische overblijfselen, ... Kortom van alles. Als het maar de aandacht een beetje afleidde van het feit dat de indicatie *simple grade* bij Tanner's misschien wel meer betekenis kon hebben dan gewoon 'sober'.

Hij had bij het samenstellen veel voorpret aan het vooruitzicht zijn medestudenten - zijn *foreclosure*-types noemde hij ze - dusdanig te zullen 'verrassen' dat zij een acute initiatie-shock zouden ondergaan, zo ver van papa en mama. Bovendien stelde hij zich ook wel een interessante *clash of personalities* voor - nou ja, 'personalities' - als zij daar doorleefde bonte figuren als Graham, Old Albert of Jewish Jon tegen hun lijven zouden lopen. Of Fi! Haha.

Maar van de andere kant vond hij dat als al die mensen die hij bij Tanner's in een paar jaar was tegengekomen, geen enkel probleem hadden gehad met de specifieke kenmerken hier die hoorden bij *simple grade*, hij dan ook niet bij voorbaat een schuldgevoel hoefde te hebben voor het feit dat hij een twintigtal jonge mensen, de meesten van nog niet eens twintig jaar, mee zou slepen daar deze plek, en dan ook nog maar voor een

weekje. Daarbij zou de reis begin juni moeten plaatsvinden, toch niet de slechtste tijd. De lieflijke schoonheid van de cottage en de omgeving, de geur van bos en groen boden doorgaans iedereen ruimschoots compensatie.

Ergens in maart werd het besluit genomen daadwerkelijk te gaan. Er hadden zich geen alternatieven voorgedaan. Wien zou de herberg vastleggen en de boarding school benaderen. Docenten Ab en Pierre gingen de reis en andere mogelijke dagbestedingen arrangeren. Wien werd iets later betrokken bij het weekprogramma.

Een paar weken van tevoren begon wat nervositeit bij de groepsgenoten te groeien. Ze vroegen Wien wat de beste bagagevorm was. Hij zei dat een rugzak veruit het handigste zou zijn. Niet een al te grote want ze gingen niet naar Nieuw-Zeeland en het was maar een week. Of een koffer dan niet ook kon? Dat raadde hij af want ze moesten per slot toch een stuk door het bos, heen en een week later terug.

‘Maar dat was toch maar een kilometer?’ vroeg Bertie. Hij schrok even. Dit was natuurlijk wat hij getipp-ext had.

‘Ja, maar het is toch een bospad. Dus rollen zal niet zo makkelijk gaan. Als het droog is, valt het misschien wel mee.’

Dit laatste had hij beter niet kunnen toevoegen. Dat realiseerde hij zich met terugwerkende kracht toen ze vroeg in de ochtend voor vertrek op de bus stonden te wachten. De helft, en heus niet alleen meisjes, stond er met een koffer. En dan niet gewoon een klein of middelgroot koffer, dat je desnoods nog kon dragen. Nee, iets in de orde van een hutkoffer. En daarbij minimaal twee stuks handbagage.

Dat gaat niet goed, dacht Wien. Maar domheid maakt evenredig eigenwijs. Hij had ze nochtans duidelijk geïnstueerd. Tegelijkertijd besefte hij echter ook dat hij zijn medstudenten een reisje ging bezorgen dat zij hoe dan ook nooit meer zouden vergeten – en dat hij nog drie à vier jaar met ze te maken zou heb-

ben, of wie weet erna nog in het beroepenveld. Máár een beetje een jongen moest af en toe hoog spel spelen.

De bus zette hen af op het veldje van Ranmore Common, pal aan de steil rijzende bosrand. Het was een prachtige vooravond en toch moest het voor de meesten zijn alsof ze de *heart of darkness* ingingen. De machtige statige beuken meteen bij de entree van het bos, of beter gezegd woud, de muur van rhododendrons langs de rand en de overvloedige hulst- en taxustruiken meer binnenin legden een bijna mysterieuze schaduw neer vanuit de felle zonneschijn op Ranmore Common. Wien kende natuurlijk het bos en het maakte hem op dat moment niet uit met wie of hoe hij verkeerde, het bos en Tanner's wachtten op hem!

'Iedereen klaar? Komop, dáár moeten we erin!' En hij liep al vooruit. Maar die paar kilometer zouden wel de meest wonderlijke worden die hij ooit met andere mensen aflegde. Bij de eerste vijftig meter begon Bertie al te huilen. Ze wilde naar huis. Het bleek tevens dat zij werkelijk nog nooit in een bos was geweest. Dus ze was ook bang. Daarbij was zij een van de mensen met zo'n hutkoffer. En heette ze weliswaar Bertie maar had ze ook Betsie Turf kunnen heten, qua omvang. Alleen was die Betsie Turf heel wat avontuurlijker.

In ieder geval, de bus was weer weg en ze moesten door. De twee docenten verichtten meteen al heel wat zielsmassage, wat niet voorkwam dat op zeker moment verspreid over bijna het hele traject jonge mensen die doorgingen voor studenten compleet moedeloos op hun koffers zaten, wachtend op energie voor de volgende honderd meter. Wien was vooruit gelopen met wat mobielere jongens en een enkel meisje. Graham was waarachtig zeer blij hem te zien, vice versa, en schudde geheel tegen zijn gewoonte zelfs Wiens companen de hand. Maar Wien maakte gelijk duidelijk wat de problemen in het bos waren.

'Blimey! They're bringing trunks!?! Didn't you tell them, Wien?'

'I did, my lord. But it appeared this morning they wouldn't listen.'

Ze legden hun rugzakken af en stonden op het punt terug het bospad op te gaan.

'I'm afraid we'll have to collect them one by one.' Op dat moment kwam Jon de common room binnen. Ze omhelsden.

'Wien, what rumble in the woods!' Hij had al iets meegekregen. 'What have you taken to us?'

'You'll see. You'll see. Haha. Come along. Lots of charity work on the track. Please also give them the privilege or shock of meeting a real Jew.'

'Hang on. I'll fetch my pistol then.'

'Oh, well. Would solve a lot of problems.'

Wiens companen stonden er wat onwennig bij te luisteren maar vonden het vast interessant en kregen ook de vertrouwdheid en hartelijkheid mee.

Ze hadden met een stuk of zes, zeven man een uur nodig om 'alles' bij Tanner's te krijgen. Het moet gezegd, de aanblik van de cottage – een soort Hans-en-Grietje-huisje - en het uitzicht over de vallei zo vanuit het bos verzachtten vrijwel meteen een heleboel geleden leed. Wien kreeg zelfs spontane complimenten. Maar die werden toch al vrij snel weer geneutraliseerd nadat er één boven in de 'dorms' had geroepen: 'Heeeee, er is geen warm-waterkraan!' En even later: 'Waar is het licht!?'

Wien en Graham stonden beneden, keken naar boven en schuin naar elkaar. 'No hot water. No light,' becommentarieerde Wien. Maar Graham had het natuurlijk al begrepen.

'You didn't tell them this either?'

'I tipp-exed it in the YHA-guide.'

'You've got a nasty cheeky streak, Wien. But I like it.'

'They've chosen to study English, but have never been to England and have never been anywhere without their parents, practically all of them.' Graham keek hem indringend aan maar kon een harde lach toch niet onderdrukken.

'Can you handle this, for only one tiny little week?' vroeg Wien.

'If these people are going to be teachers, I can definitely see a moral duty to help and teach them one or two lessons this week.' Ze lachten hardop. 'But why, Wien? I personally don't mind. But this is your place. You know that, I know that. In a way, you're giving it away now.'

'For that very same reason you mentioned just now. I thoroughly hate petty-bourgeois stupidity, presented through a surplus of self confidence, or spiritual poverty, or a foreclosure mentality.'

'That's right, Wien. Most of these people have grown up with an unconscious foreclosure problem. I can see that straight away. Yet, they won't ever catch up with that backlog, I'm afraid.'

'So that's why I arranged to drag them along, for once.'

'You'd better think about yourself then. Are these people going to constitute your future world?'

'I think I will be able to create my own world within theirs.'

Graham keek hem enige tijd aan. 'I honestly hope you will. If so, you would become the best teacher young people could ever imagine. I really hope so.'

Met dank aan een week lang glorieus weer verliep de excursie redelijk soepel, al verstomden de verontwaardigde jammerklanken geenszins. Wien zelf vernam er echter niet veel van, ze manifesteerden zich in principe buiten hem om. Maar dat hij verketterd werd, bleek uit de manier waarop hij door de mees-

ten op afstand werd gehouden. Het moest dan maar zo zijn, en de rol van buitenstaander paste hem toch al.

Het programma werd enigszins aangepast, in die zin dat er twee vrije middagen ingebouwd werden, waarin mensen zo nodig naar het badhuis in Dorking konden. Als ze het erover hadden, vond dat toevallig vaak net binnen gehoorsafstand van Wien plaats.

‘Moet je vijf kilometer lopen om je te kunnen wassen. Moet je nagaan, dat geloven ze thuis niet eens! En dan nog terug. Ben je wéér bezweet. En voor dat alles ook nog een halve pond betalen.’

Op eenzelfde manier werd er regelmatig over Graham en die griezelige jood gesproken. Opdat Wien het net meekreeg. Graham's extreem *colloquial* Engels en bijbehorend overvloedig gebruik van *redundancy*, verschaftte hem uiteraard vrijwel meteen al de loffelijke toevoeging ‘die rare’. Ze hadden nu een jaar leraaropleiding achter de rug maar het merendeel kon zelf nog nauwelijks Engels praten, een derde kon het redelijk tot heel behoorlijk, en een ander deel probeerde zich beter voor te doen met zulk een overdreven conservatief Engelsachtig taaltje dat mevrouw Bucket alias Bouquet erbij zou verbleken. Wien zag Graham, die nota bene zelf van goed verborgen adellijke achtergrond was, af en toe met een lichte grijns de wenkbrauwen optrekken.

Echte vrienden zou Wien op de opleiding niet meer maken, tenminste niet onder de studenten. Hij had een collectieve ziel getart, die bij voorbaat al niet meer te repareren of genezen viel, die geen lesje meer geleerd kon krijgen. Die mogelijkheid was bij deze jonge mensen al afgesloten. Dat was dus precies wat *foreclosure* betekende. Ook Graham verzuchtte ergens die week: ‘They won’t learn, Wien. Not anything.’ Dat was waarschijnlijk omdat hij zag hoe de verenigde aversie, de verontwaardigde

zelfvoldaanheid zich heimelijk steeds meer onder elkaar bevestigde en invrat.

De laatste avond gingen ze rond een kampvuur liedjes zingen en werden velen nog sentimenteel ook. Wien trok zich terug. Ook dit nog, dit sentimenteel geslobber, nu ze aan het eind waren van al hun ontberingen, die ze toch maar met z'n allen doorstaan hadden, en daarmee die merkwaardige Wien Berger een mooi een poepie lieten ruiken. Ja, hij had in exemplarische vorm een collectieve ziel getart: de onderwijziel.